

הנחיות להוראת המצגת "שימור מבנים ואתרים"

קהל יעד: כיתות ד-ו

משך הפעילות: המצגת יכולה ללוות שיעור פרונטלי אחד, ויכולה ללוות כמה שיעורים. אפשר להשתמש בכולה או בחלקים ממנה, בהתאם למטרות השיעור ולתגובות התלמידים. חשוב שהמצגת לא תכתוב את קצב השיעור אלא תאפשר התפתחות דינמית שלו.

הרעיון: התלמידים ילמדו על החשיבות של שימור מבנים ואתרים, ועל הצורך לחבר בין עבר, הווה ועתיד. הם יבינו כי יש דרכים שונות לשימור ושאינן מדובר בקפיאה על השמרים, אלא על אפשרויות של שילוב השימור בחיי היום-יום, שילוב שימור העבר עם צרכי ההווה, שילוב ההיסטוריה בתהליכי התחדשות עכשוויים וכדומה.

חשוב לקשר בין האמירה הכללית במצגת לעולמם הפרטי של התלמידים בסביבה שלהם. חשיבות השימור והשילוב שלו בחיי היום-יום מקבלים משנה תוקף כאשר מדברים על מקומות המוכרים לתלמידים מסביבתם הקרובה.

קישור לתכנית הלימודים: המצגת קשורה לנושא הפיתוח והתכנון, נושא שיש לו הד בכל תכנית הלימודים בבית הספר היסודי – החל מ"לחיות יחד בישראל" וכלה בספר "מסביב לים התיכון". נוסף על כך, זה נושא רלוונטי כמעט בכל יישוב – להרוס ולבנות מבנה חדש או לשמר את הקיים?

שקופית 1

שימור מבנים ואתרים

עם שאינו יודע את עברו, ההווה שלו דל ועתידו לוט בערפל. (גאול חלק)

בית הספר החקלאי מקוה ישראל - הראשון בארץ ישראל

היום

אז

למה כדאי לשמר מבנים ואתרים היסטוריים? מה כדאי לשקם ולשמר, ואיך עושים זאת?

הבא

לחצו "הבא" להמשך

חשוב להתחיל את השיעור בהסבר המשפט הידוע של יגאל אלון. אנשים שאינם יודעים מה היה בעברם המשותף, אילו מאורעות התרחשו, מה קרה ואיפה – לא ידעו לחבר את חייהם בהווה כהמשך לקורות אותם, לא ידעו להצדיק את דרכם ולמצוא בה עוגן ולא יוכלו לנקוט את הצעדים הנכונים כדי להמשיך אל העתיד. כדאי להדגיש כי העניין הזה נכון הן ליחידים, כל אחד לעצמו, והן לקבוצה חברתית בעלת בסיס משותף.

אפשר לקשר את האמירה הזאת אל נושא השימור – לשימור יש תפקיד חשוב בהכרת העבר המשותף.

כדאי לשאול את התלמידים את השאלות שמופיעות בשקופית:

למה לדעתכם כדאי לשמר מבנים ואתרים היסטוריים? מה כדאי לשקם ולשמר ואיך עושים זאת?

שקופית 2

לפני עריכת הסקר בכיתה חשוב להסביר כי המבנים העומדים לבחירה הם מבנים שקיימים היום והחשיבה היא קדימה – איזה מהם היינו רוצים לשמר לתושבי העתיד כמקום היסטורי?

הבחירה בכל אחד מהמקומות מיועדת לייצג סוגי מבנים שונים מבחינת התוכן שלהם וחלקם במארג החברתי, התרבותי וההיסטורי, ולא בהכרח מבנה ספציפי: בית הכנסת הגדול בירושלים מייצג מוסדות דת, עיריית אשדוד מייצגת מבני ציבור בעלי תפקיד מנהלי, אוניברסיטת חיפה

מייצגת מוסדות חינוך ואקדמיה, קניון שבעת הכוכבים מייצג את המולך הצרכני החדש, כנסת ישראל מייצגת את השלטון בישראל ומוזיאון תל אביב מייצג מוסדות תרבות.

כמו כן, כדאי להסביר לתלמידים כי בתהליך הבחירה שלהם הם יכולים להתייחס גם למבנה עצמו – האם הוא יפה, מיוחד, מרשים וכדומה? יש עניין בכך במיוחד אם הסיבות לשימור הן אסתטיות. במהלך ההצבעה כדאי לעצור ולשאל תלמידים אחדים מדוע בחרו דווקא בבניין שבחרו. בסוף הסקר אפשר לערוך עוד דיון בשאלה: אילו עוד אתרים שאתם מכירים הייתם מציעים לשמר?

שקופית 3

השקופית הזאת והשקופיות היוצאות ממנה סוקרות את הסיבות לשימור. לחיצה על כל סיבה לשימור מובילה להסבר ולדוגמה רלוונטית. כדאי לערוך דיון בכיתה על כל אחת מהסיבות לשימור. אפשר לתת עוד דוגמאות המוכרות לתלמידים מסביבתם הקרובה או לספר להם על מקומות שהם אינם מכירים. בסופו של הדיון יש לציין בפני התלמידים כי בדרך כלל ההחלטה לשמר מבנה מסוים נובעת משילוב של כמה סיבות.

איך כדאי לשמר?
לחצו על התמונות הקטנות.

כן, כדאי לשמר - כדי שגם אנחנו וגם הבאים אחרינו נכיר את מה שהיה פה פעם. אנחנו מסכימים. אבל איך כדאי לעשות זאת? האם רצוי לשחזר בדיוק כפי שהיה? להשאיר "כמו שהיה פעם" בדיוק? ואולי כדאי להוסיף מקומות בילוי ומסחר, מסעדות, חנויות או סדנה ליצירה בשוקולד?

נחלת שבעה בירושלים

חצר כינרת

הבא

הקודם

לחצו על התמונות של חצר כנרת ונחלת שבעה לקבלת מידע נוסף.

שקופית 4

הדיון בנושא "מהי הדרך הנכונה לשימור" הוא דיון חי ותמידי בין כל העוסקים במלאכת השימור ואין בו אמת אחת מוחלטת. כדאי להזכיר גם את המונח "התחדשות עירונית", תהליך שבו אזור עירוני מוזנח עובר חידוש. חלק מהתהליך הזה כולל גם התייחסות למבנים ישנים והפיכתם למקומות בילוי, מסחר וכדומה כחלק מרקמה עירונית פעילה, תוך שמירה על אופיים המיוחד של המבנים.

נושא נוסף, הנוגע אולי יותר לתלמידים שמתגוררים בקיבוצים ובמושבים, קשור לחזרה אל העבר, הגעגוע ל"מה שהיה פעם". כך הופכות מחלבות ישנות, דירים ויקבים, למקומות המשלבים בילוי, מסחר וחזרה אל העבר.

בדוגמאות שבשקופית הזאת יש שני מקומות: באחד הנטייה הייתה לשמר בדיוק את מה שהיה, כולל מבנים, ריהוט, כלי עבודה, כלי אוכל וכדומה (חצר כינרת), ובאחר הנטייה הייתה לשמר את רוח המקום אך להוסיף לו נופך עכשווי, תיירותי ומודרני (נחלת שבעה).

• בשקופית זו ניתן להשתמש בסל"ב- סלולר בכיתה.

במקום לערוך דיון רגיל במליאה, ניתן ללחוץ על אייקון הסל"ב **סלב** וליהנות מחוויה אינטראקטיבית ייחודית. בדוגמא של חצר כינרת, נכיר שתי דעות שונות לגבי האפשרות לשמרה. בלחיצה על אייקון הסל"ב ייפתח לוח אינטראקטיבי שייראה כך:

- בקשו מהתלמידים לכתוב עם איזו עמדה הם מסכימים ומדוע.
- ניתן לסדר את הפתקיות שנשלחו ללוח כך שימוקמו בקרבת התמונה המתאימה.
- לחלופין, ניתן לפתוח לתלמידים את פונקציית הג'ויסטיק ולבקש מהם למקם את הפתקית שכתבו קרוב לתמונה המייצגת את עמדתם.
- הגדילו והתייחסו לכמה שיותר פתקיות ובקשו מהתלמידים להסביר את שכתבו.

בדוגמא העוסקת בנחלת שבעה גם כן ניתן להיעזר בסל"ב ליצירת דיון חויתי ופורה. אם אין מספיק זמן ניתן להתמקד רק בדוגמא אחת.

שקופית 5

הסיפור של גימנסיה הרצליה פתח את הדיון בנושא שימור האתרים בארץ. רבים מאוד קראו לו "בכייה לדורות". אולי כדאי לדבר עם התלמידים על היכולת ללמוד משגיאות ולתקן אותן בהמשך הדרך.

שקופית 6 ואחרונה

אחרי שעברתם עם התלמידים על המצגת והם הבינו את חשיבות השימור, את הסיבות ולשימור ואת הדרכים השונות לעשות זאת, כעת כדאי להתייחס באופן ספציפי למבנה או לאתר הקרוב ללבם. שימו לב, זה צריך להיות מבנה שפעיל כיום, לא מבנה היסטורי. התלמידים צריכים למצוא מבנה בשכונה או ביישוב שחשוב להם שיישמר וייראה לתושבים עוד 100 שנה.

אפשר לערוך דיון משותף ולחפש יחד מקום כזה, ולהחליט באמצעות הדיון מהו המקום ובאיזו דרך ירצו התלמידים שהדורות הבאים ישמרו אותו.

אפשר לחלק את הכיתה לקבוצות. כל קבוצה תצא ותצלם את המבנה או את האתר שבחרה ותציג בפני הכיתה את חשיבותו כיום ומדוע ואיך יהיה על הדורות הבאים לשמרו. אפשר לערוך הצבעה בין ההצעות של הקבוצות השונות.

ואם נותר עוד זמן: הנה הקישור של האתר העשיר של המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל:

<http://www.shimur.org/Default.aspx>

וכן קישור לסרטון קצר וממצה של המועצה:

<https://www.youtube.com/watch?v=RCR3vviDaC0>

תרשים הזרימה של המצגת

1. הצגת הנושא
2. סקר – חיבור לעולם התלמידים
3. סיבות לשימור

3.א. חשיבות היסטורית

- דוגמה – היכל העצמאות בו הוכרזה המדינה

3.ב. פיתוח כלכלי

- דוגמה – המרכז הישן של זיכרון יעקב

3.ג. חשיבות תרבותית

- דוגמה – בית ביאליק

3.ד. פיתוח בר-קיימא

- דוגמה – מעיינות הסטף וחקלאות המדרגות

4. איך לשמר?

- דוגמה 1 – חצר כינרת

- דוגמה 2 – נחלת שבעה

5. גימנסיה הרצליה